

Opinia Komitetu Regionów „Regionalne podejście do przystosowania się do zmiany klimatu w przypadku regionów nadbrzeżnych”

(2012/C 391/05)

KOMITET REGIONÓW

- Jest przekonany o pilnej potrzebie (gospodarczej i społecznej) promowania działań dostosowawczych w regionach nadbrzeżnych, również ze względu na fatalne skutki „niepodejmowania działań” i pomimo trwającego kryzysu związanego z długiem państwowym w niektórych państwach strefy euro. Uważa jednak, że przyszła europejska strategia dostosowania musi zostać opracowana w sposób wystarczająco szczegółowy, by uwzględnić w niej różnice między poszczególnymi regionami.
- Zdaje sobie sprawę z tego, że zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną (ICZM) jest instrumentem kluczowym zarówno w zakresie ułatwiania integracji strategii na obszarach nadmorskich, przede wszystkim w sprawach nie do końca usystematyzowanych takich jak erozja, przystosowanie się do zmiany klimatu i infrastruktura ekologiczna, jak i w zakresie nakłaniania podmiotów lokalnych do współpracy regionalnej z wykorzystaniem inicjatyw typu Sardinia Charter w basenie Morza Śródziemnego.
- Postuluje, by opracowywanie mechanizmów pozwalających ocenić zarówno koszty działań przystosowawczych, jak i korzyści z nich płynące stało się realnym bodźcem do uruchomienia lokalnych i regionalnych procesów politycznych, które leżą u podstaw planowania i działania terytorialnego, a także do stworzenia warunków sprzyjających przygotowaniu racjonalniejszych pod względem gospodarczym strategii.
- Ponownie wyraża gotowość prowadzenia regularnych konsultacji w sprawie negocjacji europejskich i międzynarodowych związanych z klimatem, w związku z czym wyraża nadzieję, iż: (i) będzie brał udział w pracach europejskiej grupy roboczej ds. dostosowania, skupiających się w głównej mierze na obszarach stale znajdujących się w niekorzystnym położeniu, wynikającym – m.in. – ze skutków zmiany klimatu, czyli w regionach przybrzeżnych, na wyspach i terenach górskich i w regionach najbardziej oddalonych; (ii) uzyska status obserwatora przy Komitecie ds. Dostosowania.

Sprawozdawca Ugo CAPPELLACCI (IT/PPE), przewodniczący Autonomicznego Regionu Sardynia
Dokument źródłowy Pismo prezydencji cypryjskiej

I. ZALECENIA POLITYCZNE

KOMITET REGIONÓW

A. Wymiar lokalny przystosowania się do zmiany klimatu

1. Zwraca uwagę, że w procesie przystosowania się do zmiany klimatu i określania wariantów działań dostosowawczych (*adaptation assessment*)⁽¹⁾·⁽²⁾ należy uwzględnić proaktywne uczestnictwo władz lokalnych i regionalnych – **zarówno na etapie planowania jak i podejmowania działań**. Przypomina⁽³⁾ o **zasadniczej roli samorządów terytorialnych** w zmaganiach ze skutkami zmiany klimatu, docenia fakt, iż rola ta została potraktowana poważnie zarówno na poziomie europejskim⁽⁴⁾ jak i światowym⁽⁵⁾, oraz postuluje, by uznać ją w sposób jednoznaczny również w przyszłej europejskiej strategii dostosowania.

2. Przypomina, że zmiana klimatu i jej skutki należą do głównych wyzwań stojących przed władzami lokalnymi i regionalnymi w Unii Europejskiej w nadchodzących latach. W tym kontekście najwyższy priorytet mają niezbędne działania na rzecz jak największego ograniczenia wzrostu średniej temperatury na świecie (łagodzenie), a także przygotowanie się na różnych szczeblach do tych nieuniknionych zmian (adaptacja).

3. Zgadza się z wnioskami z konferencji Rio+20, mówiącymi o tym, że przystosowanie się do zmiany klimatu stanowi **niezwykle pilny priorytet dla całego świata**, i uważa, iż strategię ukierunkowaną na zmniejszanie zagrożeń wywołanych klęskami żywiołowymi i przystosowanie się do zmiany klimatu powinny zostać poddane ściślejszej integracji i koordynacji⁽⁶⁾. **Zwraca przy tym uwagę, że priorytet ten winien być realizowany na poziomie lokalnym**, gdzie samorządy terytorialne odpowiedzialne są za zarządzanie kryzysowe i zapobieganie katastrofom – z uwzględnieniem szkód pojawiających

⁽¹⁾ Międzyrządowy Zespół ds. Zmiany Klimatu: Zarządzanie ryzykiem wystąpienia zdarzeń ekstremalnych i katastrof na rzecz lepszego przystosowania się do zmiany klimatu. Raport specjalny I i II grupy roboczej Międzyrządowego Zespołu ds. Zmiany Klimatu.

⁽²⁾ **Ocena przystosowania:** „działania polegające na definiowaniu różnych opcji pozwalających dostosować się do zmian klimatycznych, a następnie ocenianiu ich pod względem kryteriów takich jak dostępność, korzyści, koszty, skuteczność, wydajność czy możliwości praktycznego zastosowania.” **Przystosowanie:** w systemach ludzkich jest to proces polegający na przystosowaniu się do bieżących lub spodziewanych warunków klimatycznych i ich skutków z myślą o minimalizowaniu szkód i czerpaniu jak największych korzyści. W systemach naturalnych proces ten służy przystosowaniu się do panującego klimatu i wywołanych przezeń skutków, zaś działalność człowieka może ułatwić adaptację do spodziewanych warunków klimatycznych (definicje z glosariusza, odnośnie do przypisu 1).

⁽³⁾ CdR 118/2007 fin, CdR 72/2009 fin.

⁽⁴⁾ COM(2007) 354 final; COM(2009) 147 final; *protokół ustaleń* między Komitetem Regionów a Programem Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska, 21 czerwca 2012 r.

⁽⁵⁾ Ustalenia z Cancún, 2010 r.: <http://cancun.unfccc.int/>.

⁽⁶⁾ „Takiej przyszłości chcemy”: dokument przyjęty na konferencji Rio+20 dnia 19 czerwca 2012 r.

się w środowisku naturalnym, gospodarce, strukturze społecznej i tożsamości kulturowej ludności, która ucierpiała na skutek zmian.

4. Jest zdania, że działania przystosowawcze na poziomie lokalnym nie powinny ograniczać się do **jednorazowej reakcji na konkretne wyzwanie, ale przyjąć formę stopniowego i trwałego dostosowania** z uwzględnieniem wielu powiązanych ze sobą czynników. Zgadza się zatem z wnioskiem ustawodawczym Komisji dotyczącym okresu 2014–2020, w którym stwierdzono, że przystosowanie się do zmiany klimatu musi zostać objęte integralną częścią umów partnerskich i programów operacyjnych związanych z pięcioma funduszami wspólnych ram strategicznych, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Waga przystosowania się do zmiany klimatu jest nie mniejsza niż znaczenie ochrony środowiska, efektywności zasobów, ograniczania zagrożeń, odporności na klęski czy zapobiegania zagrożeniom i zarządzania ryzykiem⁽⁷⁾.

5. Odnotowuje, że **zmiany klimatu wywierają wieloraki wpływ** w czasie i przestrzeni, zaś wspólne rozwiązania adaptacyjne rzadko okazują się skuteczne. Jest zdania, że wspólne strategie i środki „no regrets” stosowane przez większą liczbę państw członkowskich powinny zostać zintegrowane w ramach programów **opartych na analizach prowadzonych na szczeblu regionalnym i lokalnym, ukierunkowanych na konkretny rodzaj interwencji, opracowanych we właściwej skali (proporcji) oraz uwzględniających stosunek kosztów do korzyści**.

6. Zdaje sobie sprawę z **ogromnych kosztów, jakie niesie za sobą zmiana klimatu**, podkreślając, że w latach 1998–2015 władze regionalne zobowiązały się do pokrycia około jednej trzeciej wydatków na ochronę europejskich wybrzeży⁽⁸⁾. Przypomina⁽⁹⁾, iż **finansowanie działań przystosowawczych pozostaje czynnikiem decydującym i niezbędnym warunkiem implementacji na szczeblu lokalnym**.

B. Waga i specyfika działań przystosowawczych w regionach nadbrzeżnych

7. Zwraca uwagę na to, jak **bardzo na zmianę klimatu narażone są regiony nadbrzeżne**⁽¹⁰⁾, na które wpływ wywiera także koncentracja działalności gospodarczej, infrastruktury i ośrodków miejskich. Aż 12 % europejskich regionów nadbrzeżnych – położonych na obszarze oddalonym nie więcej niż 10 km od brzegu – znajduje się 5 m pod poziomem morza, przez co są one poważnie narażone na powódzie, zaś dla kolejnych 20 % terenów brzegowych ogromnym zagrożeniem

⁽⁷⁾ COM(2011) 615 final/2 – 14 marca 2012 r.

⁽⁸⁾ Policy Research Corporation (2009), "The economics of climate change adaptation in EU coastal areas" („Ekonomia działań przystosowawczych do zmiany klimatu na wybrzeżach UE”).

⁽⁹⁾ CdR 72/2009 fin.

⁽¹⁰⁾ Regiony nadbrzeżne definiuje się jako jednostki terytorialne trzeciego poziomu (NUTS3), posiadające linię brzegową lub w których odsetek ludności zamieszkałej nie dalej niż 50 km od morza stanowi co najmniej 50 %. Hamburg jest również regionem nadbrzeżnym, mimo że nie spełnia powyższych kryteriów, ale ogromne znaczenie ma tu bliskość morza.

jest erozja i związany z nią ubytek gleby (szacowany na 15 km² rocznie⁽¹¹⁾). Uważa się, że erozja stanowiła główną przyczynę (65 % wszystkich przypadków) wymierania ekosystemów nadbrzeżnych w latach 2000–2006⁽¹²⁾, natomiast w świetle niektórych szacunków do roku 2100 może zniknąć z powierzchni ziemi 35 % terenów podmokłych w UE (w stosunku do poziomu z roku 1995⁽¹³⁾).

8. Podkreśla, że **różnice regionalne są bardzo znaczące w zależności od rodzaju zachodzących zmian**. W Morzu Bałtyckim spodziewany wzrost temperatury wody nie pozostanie zapewne bez wpływu na faunę morską; regiony położone nad Morzem Północnym i wybrzeża Atlantyku zagrożone są najbardziej niebezpieczeństwem powodzi, wynikającym z rosnącego średniego poziomu mórz; jeśli chodzi o Morze Śródziemne najpoważniejsze wydaje się zagrożenie związane z erozją i niedostatkami słodkiej wody, spowodowanym wzrastającym napływem wody morskiej do warstw wodonośnych oraz coraz dłużej trwającymi suszami; erozja stanowi problem także dla Morza Czarnego, zaś w regionach peryferyjnych liczyć się należy ze wszystkimi skutkami zmiany klimatu – od powodzi i susz po zjawiska ekstremalne, jak np. cyklony⁽¹⁴⁾. **Wpływ zmiany klimatu będzie niejednorodny nie tylko ze względu na podatność i potencjał reakcji systemów naturalnych, ale także w związku z formą systemów ludzkich** w sensie np. organizacji systemów ochrony zdrowia albo mechanizmów odpowiedzialnych za zmniejszanie zagrożeń (bądź ostrzeżenie przed nimi) wywołujących klęskami żywiołowymi, w tym tsunami.

9. Podkreśla **skalę problemu na poziomie europejskim** – 447 regionów nadbrzeżnych znajduje się na terenie 22 państw członkowskich, w obrębie 6 głównych basenów morskich. W regionach tych żyje 41 % mieszkańców Europy, co odpowiada 41 % ludności aktywnej zawodowo w Unii⁽¹⁵⁾. 35 % produktu krajowego brutto (PKB) 22 państw, w których znajdują się regiony nadbrzeżne, czyli 3,5 trylionu EUR, generowane jest na obszarze oddalonym maksymalnie 50 km od linii brzegowej, natomiast wartość dóbr gospodarczych wytwarzanych nie dalej niż 500 m od brzegu szacuje się na około 500–1 000 miliardów EUR⁽¹⁶⁾. To wszystko **ekspozuje znaczenie regionów nadbrzeżnych w zakresie produkcji i ich wartość gospodarczo-społeczną dla rozwoju i spójności poszczególnych terytoriów**. Potencjał, o którym mowa zdecydowanie powinien zostać zachowany i objęty docelowo procesem przystosowania się do zmiany klimatu.

10. Jest zatem przekonany o **pilnej potrzebie (gospodarczej i społecznej) promowania tego procesu w regionach**

⁽¹¹⁾ Dane Europejskiej Agencji Środowiska i projekt Eurosion ośrodka Policy Research Corporation (2009), "The economics of climate change adaptation in EU coastal areas" („Ekonomia działań przystosowawczych do zmiany klimatu na wybrzeżach UE”).

⁽¹²⁾ Europejska Agencja Środowiska (2010 r.), 10 komunikatów na rok 2010 – ekosystemy nadbrzeżne.

⁽¹³⁾ Brown S., Nicholls R.J., Vafeidis A., Hinkel J., and Watkiss P. (2011 r.). Według ocen Europejskiej Fundacji Naukowej zanikanie mokradeł jest skutkiem zmiany klimatu – 17 % wzdłuż wybrzeży Atlantyku, 31–100 % wzdłuż wybrzeży Morza Śródziemnego i 84–98 % wzdłuż wybrzeży Bałtyku (źródło: Komisja Europejska, DG ds. środowiska (2012 r.), LIFE i zarządzanie brzegowe).

⁽¹⁴⁾ Policy Research Corporation (2009), "The economics of climate change adaptation in EU coastal areas" („Ekonomia działań przystosowawczych do zmiany klimatu na wybrzeżach UE”).

⁽¹⁵⁾ Regional Yearbook 2011, Eurostat, rozdział 13 – regiony nadbrzeżne.

⁽¹⁶⁾ Policy Research Corporation (2009), "The economics of climate change adaptation in EU coastal areas" („Ekonomia działań przystosowawczych do zmiany klimatu na wybrzeżach UE”).

nadbrzeżnych również ze względu na fatalne skutki „niepodejmowania działań” i pomimo trwającego kryzysu związanego z długim państwowym w niektórych państwach strefy euro. Przeprowadzone ostatnio badania⁽¹⁷⁾ wskazują, że brak dodatkowej ochrony – w porównaniu z rokiem 1995 – spowoduje w UE wystąpienie szkód o wartości wynoszącej średnio 11,7 mld EUR rocznie w latach 2041–2070 oraz 17,4 mld EUR rocznie w latach 2071–2100; liczba osób corocznie narażonych na ryzyko powodzi może w tych samych okresach wzrosnąć o 40–80 tysięcy. Roczny koszt przystosowania się do zmiany klimatu szacuje się natomiast na około 1 mld EUR w latach 2041–2070 i 0,7 mld EUR w latach 2071–2100 z czego wynika, że korzyści wdrożenia działań adaptacyjnych są dużo większe niż ewentualne oszczędności płynące z „niepodejmowania działań”. Odnotowuje także, że te same badania sugerują **konieczność zastosowania działań przystosowawczych niezależnie od tego, czy zmiana klimatu nastąpi czy też nie**. Konieczność ta wynika ze skutków rozwoju społeczno-gospodarczego regionów nadbrzeżnych oraz powiązanego z nimi nagromadzenia dóbr i inwestycji wymagających ochrony.

11. Podkreśla ponadto, że koszty – zarówno szkód jak i działań adaptacyjnych – różnią się znacząco w poszczególnych państwach członkowskich, proporcjonalnie do generowanego przez nie PKB. Zwraca zwłaszcza uwagę na **wyspy, które zmuszone są do ponoszenia największych kosztów interwencji na swym terytorium** ze względu na szczególne uwarunkowania geograficzne.

12. Przypomina, że regiony nadbrzeżne stanowią lokalizację dla **ważnych siedlisk przyrodniczych i przyczyniają się do zachowania różnorodności biologicznej⁽¹⁸⁾, krajobrazu, wrażliwych ekosystemów** (takich jak tereny podmokłe) oraz pozwalają na **korzystanie z usług ekosystemowych**. Od ich ochrony zależy atrakcyjność i równowaga gospodarcza regionów nadbrzeżnych, a także tożsamość kulturowa tych terenów. Odnotowuje ponadto, że dzięki sieci „Natura 2000” udało się zabezpieczyć znaczną część obszarów przybrzeżnych⁽¹⁹⁾ i morskich.

13. Podkreśla **stopień złożoności i przekrojowy charakter działań przystosowawczych w regionach nadbrzeżnych**. Regiony te są usytuowane pomiędzy systemami lądowymi (ośrodki miejskie, przemysł, rolnictwo, lasy, rzeki) a morskimi (rybołówstwo, akwakultura, działalność portowa, transport morski, turystyka). Mają też kompetencje w zakresie zarządzania (związane na przykład z ryzykiem powodzi, dostarczaniem wody pitnej czy użytkowaniem gleb) realizowane często na różnych szczeblach sprawowania rządów⁽²⁰⁾.

⁽¹⁷⁾ ClimateCost (the Full Costs of Climate Change [Pełne koszty zmiany klimatu]): <http://www.climatecost.cc/home.html>. Brown S., Nicholls R.J., Vafeidis A., Hinkel J., and Watkiss P. (2011 r.). Dane dotyczą scenariusza „stabilizacyjnego” ENSEMBLES E1 (van der Linden and Mitchell, 2009; Lowe et al., 2009), w którym założono wzrost poziomu wód morskich o 18 cm w roku 2050 i o 26 cm w roku 2080. W scenariuszu tym temperatury nie wzrastają powyżej 2 °C w porównaniu z poziomem sprzed rewolucji przemysłowej, a bieżąca polityka globalna ukierunkowana na łagodzenie zmian klimatycznych jest skuteczna. Powyższe założenia pozwalają osiągnąć korzystniejszy stosunek kosztów do korzyści.

⁽¹⁸⁾ W załącznikach do dyrektywy siedliskowej wymieniono 50 rodzajów siedlisk przybrzeżnych i 150 gatunków (nie licząc ptactwa) preferujących ekosystemy nadbrzeżne (źródło: EEA (2010), 10 Messages for 2010 – Coastal ecosystems).

⁽¹⁹⁾ Europejska Agencja Środowiska (2010 r.), 10 Messages for 2010 – Coastal ecosystems (10 komunikatów na rok 2010 – ekosystemy nadbrzeżne).

⁽²⁰⁾ Policy Research Corporation (2009), "The economics of climate change adaptation in EU coastal areas" („Ekonomia działań przystosowawczych do zmiany klimatu na wybrzeżach UE”).

C. Podejście europejskie, pomocniczość i proporcjonalność

14. Z zadowoleniem przyjmuje wyrażoną przez Komisję chęć do zdefiniowania **zintegrowanej strategii na poziomie europejskim i określenia wspólnych instrumentów adaptacyjnych**. Jest przekonany, że europejskie podejście do przystosowania się do zachodzącej obecnie i w przyszłości zmiany klimatu może stanowić **wartość dodaną dla działań podejmowanych przez państwa członkowskie i samorządy terytorialne, bez naruszania zasady pomocniczości** i z uwzględnieniem faktu, iż skutki zmiany klimatu mają charakter transgraniczny.

15. Uważa jednak, że przyszła europejska strategia dostosowania **musi zostać opracowana w sposób wystarczająco szczegółowy, by uwzględnić w niej różnice między poszczególnymi regionami** w zakresie: (i) rodzaju zachodzących zmian; (ii) stopnia zagrożenia i skutków długoterminowych; (iii) warunków gospodarczych (np. zagrożone zasoby i dobra); (iv) struktury społecznej (np. gęstość zaludnienia i potencjał systemów ludzkich); oraz (v) charakterystyki strukturalnej (np. peryferyjność lub występowanie niekorzystnych warunków takich jak zwiększona podatność na zmianę klimatu na obszarach przybrzeżnych i wyspach oraz w regionach górskich⁽²¹⁾ i regionach najbardziej oddalonych).

16. Wskazuje ponadto, iż dzięki przyszłej strategii powinno stać się możliwe określenie **środków dostosowawczych**, które – **podobnie jak instrumenty finansowania** – będą wystarczająco elastyczne, by uwzględnić z jednej strony różnorodność regionalną, a z drugiej trwały charakter procesu adaptacyjnego. Środki te muszą też zostać **dopasowane do działań łagodzących skutki zmiany klimatu** w taki sposób, by nie prowadziły do sytuacji, w której zwiększa się emisja gazów cieplarnianych i podatność na zagrożenia.

17. Uważa, że rola UE w definiowaniu działań dostosowawczych w regionach nadbrzeżnych winna dotyczyć przede wszystkim inicjatyw mających na celu: (i) **koordynację i współpracę** między różnymi szczeblami sprawowania rządów, zwłaszcza tam, gdzie zmiana klimatu i stosowane środki mają charakter transgraniczny; (ii) **organizację szkoleń**; (iii) **działalność informacyjną ukierunkowaną na wypełnienie luk**, co w przypadku obszarów nadmorskich oznacza często konieczność podejmowania skomplikowanych czynności i zastosowania podejścia wielodyscyplinarnego; (iv) **upowszechnianie wiedzy, sprawdzonych praktyk i przykładów udanych przedsięwzięć**; (v) **udzielanie wsparcia techniczno-finansowego** w zakresie wdrażania zintegrowanych strategii lokalnych i regionalnych; (vi) **prowadzenie badań rozwojowych w dziedzinie innowacyjnych technologii przystosowawczych**; (vii) **opracowanie i wsparcie finansowo-techniczne programów współpracy transgranicznej ukierunkowanych na przystosowanie makro-regionów**.

18. Stoi na stanowisku, że Komisja powinna odgrywać zasadniczą rolę w **procesie koordynacji i oceny licznych projektów badawczych i inwestycyjnych współfinansowanych z funduszy europejskich**, unikając przy tym powieleni, wzmacniając synergii i sprzyjając jak najpowszechniejszemu wykorzystaniu najlepszych mechanizmów i rozwiązań. Komisja Europejska powinna przy tym zapewnić koordynację wspólnych

środków sąsiadujących państw lub regionów nadbrzeżnych, a także wdrożenie wspólnych projektów badawczych i inwestycyjnych.

19. Przypomina⁽²²⁾ o **konieczności zachowania daleko idącej spójności w zakresie strategii europejskich, zwłaszcza w związku z polityką w dziedzinie środowiska**. Odnotowuje, na przykład, że wdrażanie dyrektywy siedliskowej (92/43/EWG) czy dyrektywy w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (79/409/EWG) może stać pod znakiem zapytania z powodu działań przystosowawczych (szczególnie jeśli mają one charakter infrastrukturalny). Zwraca w tym kontekście uwagę na znaczenie skutecznego wdrożenia wydajnych i przejrzystych mechanizmów skoncentrowanych lokalnie, stosowanych z myślą o zdefiniowaniu środków zaradczych lub/i kompensacyjnych na terenach mających znaczenie dla całej Unii, narażonych na negatywny wpływ działań adaptacyjnych lub szkody nimi spowodowane.

20. Zdaje sobie sprawę, że zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną (ICZM) jest instrumentem kluczowym zarówno w zakresie ułatwiania integracji strategii na obszarach nadmorskich, przede wszystkim w sprawach nie do końca usystematyzowanych takich jak erozja, przystosowanie się do zmiany klimatu i infrastruktura ekologiczna, jak i w zakresie nakłaniania podmiotów lokalnych do współpracy regionalnej z wykorzystaniem inicjatyw typu *Sardinia Charter* w basenie Morza Śródziemnego⁽²³⁾. Z zadowoleniem odnosi się zatem do przeglądu zalecenia z roku 2002, w którym mowa jest o ściślejszym zdefiniowaniu powstałych w ostatnich latach ram polityki europejskiej dotyczącej zarządzania obszarami morskimi i nadmorskimi⁽²⁴⁾. Wyraża nadzieję, że przegląd ten stanie się **okazją do wzmocnienia roli instrumentu ICZM w procesach przystosowawczych**.

21. Z zadowoleniem przyjmuje perspektywę znacznie większego europejskiego wsparcia finansowego w kolejnych wieloletnich ramach finansowych (2014–2020), gdzie co najmniej 20 % całości wydatków przeznaczonych zostanie na działania związane z klimatem. Podkreśla niemniej konieczność zadbania o **sprawiedliwy i realistyczny rozdział kompetencji finansowych między poszczególnymi szczeblami sprawowania rządów**, zwrócenia uwagi na bieżące trudności gospodarcze, z którymi borykają się administracje lokalne, przestrzegania zasad komplementarności i dodatkowości, a także podejmowania działań na rzecz **uproszczonej identyfikacji zasobów alternatywnych**.

22. W tym kontekście ponownie proponuje⁽²⁵⁾, by część **zysków pochodzących z europejskiego systemu handlu uprawnieniami do emisji oddać do dyspozycji władz lokalnych i regionalnych**, które wykorzystają je do wdrożenia środków dostosowawczych (i naprawczych). Wyraża też nadzieję, że Komisja dopracuje swe **zalecenia dotyczące zaangażowania sektora prywatnego**, w tym towarzystw ubezpieczeniowych, w proces oceny i wspólnego podejmowania ryzyka oraz w kampanię informacyjną.

⁽²²⁾ CdR 118/2007 fin.

⁽²³⁾ Karta podpisana w Alghero na Sardynii w lipcu 2008 r. określa zasady i cele sieci dialogu i współpracy w basenie Morza Śródziemnego w oparciu o inicjatywę ICZM (*ICZM Mediterranean Dialogue*).

⁽²⁴⁾ Chodzi zwłaszcza o zintegrowaną politykę morską (COM(2007) 575) i dyrektywę ramową dotyczącą polityki morskiej (2008/56/WE).

⁽²⁵⁾ CdR 269/2011 fin; CdR 5/2011 fin; CdR 245/2010 fin; CdR 72/2009 fin.

⁽²¹⁾ CdR 89/2012 fin.

D. Jak sprostać wyzwaniom i zaproponować rozwiązania adaptacyjne?

23. Zwraca uwagę na to, by nie traktować procesu przystosowania się do zmiany klimatu wyłącznie pod względem kosztów, ale także – a nawet przede wszystkim – rozpatrywać go z punktu widzenia możliwości i korzyści przeciwstawionych „niepodejmowaniu działań”. W związku z tym nalega⁽²⁶⁾ na traktowanie tego procesu w kategoriach mechanizmu umożliwiającego rozwój regionalnych rynków – konkurencyjnych i ekologicznych. Podkreśla jednak, że **kwestią najważniejszą jest funkcjonowanie samorządów lokalnych zdających sobie sprawę z zagrożeń wywoływanych zmianą klimatu i ich skutków, potrafiących stosować właściwe środki przystosowawcze**, zdolnych do wdrożenia na szczeblu lokalnym odpowiednich strategii i działań i, wreszcie, będących w stanie wykorzystać dostępne źródła finansowania.

24. Dostrzegając aktywną rolę odgrywaną przez niektóre regiony w zmaganiach ze zmianą klimatu, odnotowuje **występującemu ogólnie niebezpieczeństwo związane z niedocenianiem wagi problemu**. Uważa zatem, iż ważna jest **organizacja kampanii informacyjnych** wykazujących związek przyczynowo-skutkowy między zmianą klimatu a problemami występującymi na danym terenie, takimi jak: niedostatek wody, cofanie się linii brzegowej, fale upałów, powódzie i osunięcia. Kampanie te powinny stać się także źródłem konkretnych danych i przykładów obrazujących skuteczne wykorzystanie instrumentów dostępnych w procesie przystosowania się do zmiany klimatu i minimalizacji jej skutków⁽²⁷⁾.

25. Uważa, że zasadnicze znaczenie ma wykorzystanie Europejskiego Funduszu Społecznego **w celu zagwarantowania na szczeblu terytorialnym potencjału i elastyczności potrzebnych do zarządzania działaniami przystosowawczymi – zarówno w sektorze państwowym jak i prywatnym**. Warto na przykład wzmocnić samorządność lokalną na rzecz wdrażania strategii przystosowawczych w ramach prowadzonej kompetentnie polityki sektorowej lub na rzecz rozwoju właściwego ustawodawstwa terytorialnego. Z drugiej strony kompetencje w zakresie projektowania czy budowania w obrębie sektora prywatnego musiałyby zostać dopasowane do nowych warunków powstałych w wyniku wdrażania zintegrowanej polityki multidyscyplinarnej⁽²⁸⁾.

26. Zachęca Komisję do kontynuacji i ulepszenia prac, nawet jeśli miałyby się one opierać na doświadczeniach zdobytych przy okazji realizacji pojedynczych projektów, nad: (i) instrumentami mapowania służącymi **przekazywaniu danych i informacji we właściwej skali na podstawie uwarunkowań geograficznych** – dzięki wykorzystaniu procesów decyzyjnych realizowanych na poziomie lokalnym i regionalnym; (ii) **jasnym i wspólnym układem odniesienia służącym ocenie podatności na zagrożenia, zachodzących zmian i ryzyka**; (iii) **wytycznymi** w sprawie określenia lokalnych strategii

⁽²⁶⁾ CdR 118/2007 fin.

⁽²⁷⁾ Przykładem produktu wykorzystanego na rzecz światowej kampanii „Making Cities Resilient – My City is Getting Ready” www.unisdr.org/campaign jest broszura zatytułowana „How To Make Cities More Resilient”, adresowana głównie do liderów samorządów lokalnych. Jej treść jest usystematyzowanym wstępem do zagadnień związanych z ograniczaniem ryzyka i wykorzystywaniem potencjału reakcji, zawierającym ponadto przykłady sprawdzonych rozwiązań i wskazującym mechanizmy gotowe do zastosowania w chwili obecnej.

⁽²⁸⁾ CdR 72/2009 fin.

przystosowawczych w regionach nadbrzeżnych, uwzględniających niezbędną wielodyscyplinarność podejmowanych działań i aspekty związane z wielopoziomowym sprawowaniem rządów na tych obszarach;

27. Bardzo pozytywnie odnosi się zwłaszcza do **opracowania wskaźników podatności dla regionów nadbrzeżnych, jak i do opartych o nie instrumentów analizy podatności**. Wskaźniki te – w połączeniu z prognozowaniem wystąpienia zdarzeń i określeniem zdolności adaptacyjnych – mogą **ułatwić określenie priorytetów w zakresie działań lokalnych i pozwolić na koncentrację zasobów tam, gdzie są one najbardziej potrzebne**.

28. Z uznaniem ocenia tworzenie platform informacyjnych takich jak CLIMATE-ADAPT, ale zwraca uwagę na **możliwość poprawy dostępu do treści dla użytkowników końcowych** – z poszanowaniem zasad wspólnego systemu informacji o środowisku (SEIS)⁽²⁹⁾ dzięki, na przykład, przetłumaczeniu informacji na wystarczającą ilość języków. Uważa ponadto, iż należałoby rozważyć możliwość dołączenia do platformy **sekcji specjalnie poświęconej finansowaniu działań przystosowawczych na poziomie lokalnym i regionalnym**, a także bazy danych inwestycji.

29. Zwraca uwagę na znaczenie lepszego wykorzystania badań, które należałoby **prowadzić z poważniejszym uwzględnieniem potrzeb określonych w polityce terytorialnej** – np. poprzez wdrożenie strategii adaptacyjnych i **środków wydajnych ekonomicznie z racji tego, iż zostały one zaprojektowane na podstawie konkretnych warunków lokalnych i regionalnych**. Uważa również, iż trzeba ułatwiać tworzenie mechanizmów dialogu i/lub partnerstwa (lub wzmocniać je tam, gdzie już istnieją) między światem nauki, polityki i, jeśli to możliwe, społeczeństwa obywatelskiego – np. dzięki **wspólnemu uczestnictwu w realizacji projektów europejskich**.

30. Przypomina⁽³⁰⁾, jak ważne dla regionów nadbrzeżnych są działania polegające na realizacji przyjętych strategii i prowadzeniu badań ukierunkowanych na ocenę ich wyników na terenach sąsiadujących lub transgranicznych. Chodzi w głównej mierze o to, **by problemu nie przekazywały sobie wzajemnie poszczególne jednostki terytorialne**. Partycypacyjne podejście do definiowania rozwiązań tego rodzaju i udział wszystkich istotnych podmiotów to czynniki, które mogłyby ułatwić realizację **działań spójnych pod względem terytorialnym**.

31. Jest zdania, że koszty adaptacji i nieumiejętność dostrzeżenia potencjalnych możliwości i korzyści stanowią poważną przeszkodę na drodze do opracowania strategii lokalnych, a tym samym barierę uniemożliwiającą ich wdrożenie. Postuluje zatem, by **opracowywanie mechanizmów pozwalających ocenić zarówno koszty działań przystosowawczych jak i korzyści z nich płynące** stało się realnym bodźcem do uruchomienia lokalnych i regionalnych procesów politycznych, które są podstawą planowania i działania terytorialnego, a także do stworzenia warunków sprzyjających przygotowaniu racjonalniejszych pod względem gospodarczym strategii.

⁽²⁹⁾ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Wprowadzenie wspólnego systemu informacji o środowisku (SEIS), COM(2008) 46 final.

⁽³⁰⁾ CdR 118/2007 fin.

32. Wyraża przekonanie, że nawet jeśli zagwarantowane zostaną: potencjał, wiedza i wystarczające wsparcie naukowe, brak zasobów finansowych na szczeblu lokalnym i regionalnym stanie się przeszkodą na drodze do prowadzenia efektywnych działań. Uważa w tej sytuacji za konieczne znalezienie sposobów **bezpośredniego finansowania działań terytorialnych przy pomocy instrumentów na rzecz partnerstwa**, takich jak LIFE+ czy program Horyzont 2020, zastosowanie **instrumentów rynkowych** takich jak płatności za usługi ekosystemowe lub zyski osiągane dzięki systemowi handlu uprawnieniami do emisji oraz **instrumentów fiskalnych**, w tym zachęt.

33. Dostrzega konieczność podjęcia interwencji zapobiegawczych w związku ze słabą elastycznością działań przystosowawczych, np. poprzez **wykorzystanie strategii odwracalnych**, stosowanie rozwiązań raczej „miękkich” niż „twardych” (takich jak system ostrzegania charakteryzujący się większą wydajnością niż rozwiązania stosowane w przypadku drugorzędnych dużych przedsięwzięć) lub **sprzyjanie rozwojowi „infrastruktury ekologicznej”** w celu przywrócenia do stanu pierwotnego siedlisk przyrodniczych na podstawie adaptacyjnego podejścia do ekosystemów.

34. Podkreśla w tym kontekście, że państwa członkowskie położone w basenie Morza Śródziemnego zostały zobowiązane do zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną na mocy protokołu dot. ICZM konwencji barcelońskiej (zaczął on obowiązywać w marcu 2011 r.) i że w protokole tym znalazły się wyraźne odniesienia do zastosowania podejścia ekosystemowego w celu zagwarantowania zrównoważonego rozwoju wybrzeży⁽³¹⁾. Odnotowuje ponadto, iż w strategii UE na rzecz różnorodności biologicznej⁽³²⁾ traktuje się **podejścia ekosystemowe jako alternatywy pozwalające na uzasadnione pod względem gospodarczym wykorzystanie technologii adaptacyjnych i mechanizmów naprawczych**. Z nadzieją patrzy też na pozytywny wpływ przyszłej strategii europejskiej w dziedzinie infrastruktury ekologicznej wywierany na proces przystosowawczy realizowany na poziomie regionów nadbrzeżnych.

E. Wkład instytucjonalny podmiotów lokalnych i regionalnych oraz współpraca międzynarodowa

35. Proponuje Komisji przeprowadzenie **wcześniejszych konsultacji** z przedstawicielami władz lokalnych i regionalnych w celu uzyskania pewności, że przyszła europejska strategia dostosowania będzie zgodna z zasadą proporcjonalności i w wystarczającym stopniu podkreślona w niej zostanie rola samorządów, szczególnie w odniesieniu do obszarów najbardziej zagrożonych zmianą klimatu, w tym regionów przybrzeżnych, wysp i terenów górskich.

36. Jest przekonany, iż może odgrywać **aktywną rolę w rozwijaniu platform informacyjnych** takich jak CLIMATE-ADAPT czy OURCOAST oraz zadbać o to, by treść tych platform w jak największym stopniu odnosiła się do potrzeb i warunków lokalnych, przez co władze lokalne i regionalne mogłyby w większym stopniu wykorzystywać te platformy do rozpowszechniania informacji.

37. Ponownie wyraża gotowość⁽³³⁾ **prowadzenia regularnych konsultacji w sprawie negocjacji europejskich i międzynarodowych** związanych z klimatem, w związku z czym wyraża nadzieję, iż: (i) będzie brał udział w pracach europejskiej grupy roboczej ds. dostosowania, skupiających się w głównej mierze na obszarach stale znajdujących się w niekorzystnym położeniu, wynikającym – m.in. – ze skutków zmiany klimatu, czyli w regionach przybrzeżnych, na wyspach i terenach górskich i w regionach najbardziej oddalonych; (ii) uzyska status obserwatora przy Komitecie ds. Dostosowania⁽³⁴⁾.

38. Jest przekonany o potrzebie większej **solidarności i współdziałania między regionami** na rzecz wykorzystania wiedzy i doświadczeń związanych z procesem przystosowawczym, zdobytych przez władze lokalne i regionalne – **zarówno na poziomie europejskim jak i międzynarodowym**. Popiera inicjatywy takie jak *Karta Dostosowawcza z Durbanu*, dzięki którym powstają wspólne zobowiązania samorządów, rozwiązania sprzyjające powstawaniu innowacyjnych partnerstw (np. terytorialne podejście do zmiany klimatu⁽³⁵⁾) i mechanizmy takie jak ośrodek i sieć technologii klimatycznych⁽³⁶⁾, mające na celu stworzenie ramowego układu współdziałania, współpracy i wymiany technologii ekologicznych.

Bruksela, 10 października 2012 r.

Przewodniczący
Komitetu Regionów

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO

⁽³¹⁾ Europejska Agencja Środowiska (2010 r.), 10 komunikatów na rok 2010 – ekosystemy nadbrzeżne.

⁽³²⁾ COM(2011) 244 final.

⁽³³⁾ CdR 269/2011 fin.

⁽³⁴⁾ Komitet adaptacyjny utworzony został na mocy ustaleń z Cancun w celu zapewnienia wsparcia technicznego i wytycznych dla stron UNFCCC oraz promowania współdziałania, współpracy, wiedzy, sprawdzonych rozwiązań i synergii.

⁽³⁵⁾ Territorial Approach to Climate Change – TACC.

⁽³⁶⁾ *Climate Technology Centre and Network*: <http://unfccc.int/ttclear/jsp/CTCN.jsp>.